

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

QARSHI-MUHANDISLIK IQTISODIYOT INSTITUTI

“Tasdiqlayman”

Qarshi-Muhandislik Iqtisodiyot instituti

Qarshi-Muhandislik Iqtisodiyot instituti

2022 y.

KONCHILIK ISHI ASOSLARI

FAN DASTURI

Bilim sohasi	700000	-	Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta'lim sohasi:	710000	-	Muhandislik ishi
	720000	-	Ishlab chiqarish va ishlov berish sohalari
Ta'lim yo'nalishi	60721500	-	Konchilik ishi (ochiq konchilik ishlari) (yer osti konchilik ishlari)

Qarshi 2022 – yil

Fan/modul kodi KIA 2408 (bakalavr)	O'quv yili 2022-2023	Semestr(lar) 3/4	ECTS-Kreditlar 4/4
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek	Haftadagi dars soatlari 4	
1. Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
Konchilik ishi asoslari	120	120	240
I. Fanning mazmuni.			
1.1 Fanni o'qitish maqsadi va vazifalari:			
O'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr: Konchilik ishlari sanoat ishlab chiqarishning yetakchi tarmog'i sifatida konlarni razvedka qilish, ularni qazib chiqarish, qazib olingan xom-ashyoni dastlabki qayta ishlash, konchilik korxonalarini qurish va turli vazifalarni bajarishga mo'ljallangan yer osti inshootlarni barpo etish kabi ishlarni o'z ichiga oladi. Fanni o'qitishdan maqsad – “Konchilik ishi asoslari” o'quv fanini o'zlashtirish doirasida bakalavr yer osti va ochiq usulda qazib olinadigan konlarning o'ziga xos kon-geologik va kon-texnik sharoitlarini, konning asosiy o'lchamlarini va texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlarini, yer osti va ochiq usulda konlarni qazib olishning afzallik va kamchiliklari kabi tushunchalar majmuini bilish. Fanning vazifasi – uni o'rganuvchilarga: – Kon massivlarini qazishga tayyorlash usullarini, yer osti va ochiq kon ishlarini ochish usullari tasnifi va ularni tanlab olishga ta'sir etuvchi omillarni, yer osti va karyer maydonini ochuvchi kon lahimlarining hajmini aniqlash, atrof tog' jinsini qazib olish va unda qo'llaniladigan texnik vositalarini, yuk hajmi va yuk aylanmasini aniqlash usullarini; – “Konchilik ishi asoslari” fani “Konchilik ishi” yo'nalishi bo'yicha bakalavr tayyorlashda o'qitiladigan dastlabki fanlardan biri hisoblanadi. Foydali qazilma konlarini yer osti, ochiq, geotexnologik va boshqa usullarda qazib chiqarish tamoyillarini o'zlashtirish ushbu fanning vazifasi hisoblanadi.			
2.			
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)			
Fan tarkibi mavzulari:			
Nö	Mavzular	soat	
1-modul. O'zbekiston va dunyoda konchilik sanoatining o'rni va ahamiyati			

1-ma'ruza	Kirish. O'zbekistonda konchilik sanoatining o'rni va ahamiyati.	2
2-ma'ruza	Konchilik sanoati va konchilik korxonalari.	2
3-ma'ruza	Kon jinslari va foydali qazilmalar to'g'risida asosiy ma'lumotlar.	2
4-ma'ruza	Foydali qazilma konlarining shakllari va yotish elementlari.	2
5-ma'ruza	Foydali qazilmalarning zaxiralari va qazib olish jarayonida yo'qotilish.	2
2-modul. Foydali qazilma konlarini yer osti usulida qazib olish asoslari va tushunchalari		
6-ma'ruza	Kon lahimlari. Vertikal kon lahimi. Gorizontal, qiya kon lahimlari, kamera va qazish lahimlari.	2
7-ma'ruza	Kon lahimlari barpo qilish asoslari.	2
8-ma'ruza	Kon jinslari mexanikasi va asosiy xususiyatlari.	2
9-ma'ruza	Mustahkamlagich materiallar, kon lahimlari mustahkamlagichi.	2
10-ma'ruza	Kon lahimlarini o'tish usullari va texnologiyasi.	2
11-ma'ruza	Gorizontal va qiya lahimlarni o'tish. Kon lahimlarini o'tish texnologiyasi pasporti.	2
12-ma'ruza	Kon lahimlarini shamollatish va uning sxemasi. Kon lahimlarini o'tish texnologik pasporti.	2
3-modul. Ruda va ko'mir konlari haqida tushuncha		
13-ma'ruza	Ruda konlarini umumiy tavsifi va o'ziga xos xususiyatlari. Ruda konlarini yer osti usulida qazib chiqarish asoslari.	2
14-ma'ruza	Ruda yo'qotilishi va sifatsizlanishi. Ruda konlarini ochish va tayyorlash.	2
15-ma'ruza	Ruda konlarida asosiy ishlab chiqarish jarayonlari. Rudani ikkilamchi maydalash, blokdan tushurish va tashish gorizontiga yetkazib berish.	2
16-ma'ruza	O'zbekiston ko'mir konlarini qazib olishda qo'llanilayotgan va qo'llanilishi mumkin bo'lgan ilg'or texnologiya va qazish tizimlari.	2
17-ma'ruza	Qatlamli konlarni yer osti usulida qazib chiqarish asoslari.	2
18-ma'ruza	Shaxta va shaxta maydoni. Shaxtalarni metan bo'yicha kategoriyalarga ajratish.	2
4-modul. Foydali qazilma konlarini ochiq usulda qazib olish asoslari va tushunchalari		
19-ma'ruza	Ochiq kon ishlari va ularga tegishli asosiy belgilar tog'risida umumiy ma'lumotlar.	2
20-ma'ruza	Kon jinslarining texnologik xossalari va ochiq usulda qazib olinadigan konlarni yotish sharoitlari.	2
21-ma'ruza	Kon-texnik ma'lumotlar va karyerining elementlari.	2
22-ma'ruza	Pog'ona va ularning elementlari. Karyer maydoni va uni ochish ishlari.	2
23-ma'ruza	Kon jinslarini qazishga tayyorlash. Jinslarni portlatib buzish usullari.	2
24-ma'ruza	Pog'onlarda skvajinning o'lchamlari va ularning joylashish sxemasi.	2

25- ma'ruza	Foydali qazilma konlarini ochiq usulda qazib olishda qazib – yuklash ishlari.	2
26- ma'ruza	Ochiq kon ishlari transport tizimi.	2
27- ma'ruza	Temir yo'l transport tizimi. Ochiq kon ishlari avtomobil transport tizimi. Ochiq kon ishlari konveyer transport tizimi.	2
28- ma'ruza	Ag'darma hosil qilish.	2
29- ma'ruza	Konlarni ochiq usulda qazib chiqarish tizimlari.	2
30- ma'ruza	Karyer maydonini reaktivatsiya qilish.	2
Jami:		60

2.2. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Talabalar ma'ruza mashg'ulotlarida olgan bilim va ko'nikmalarni misol va masalalar yechish bilan mustahkamlaydilar hamda yanada boyitadilar. Bunga jamoa bo'lib mashg'ul qilish yo'li bilan va mustaqil ishlash yo'li bilan erishiladi. Mustaqil ishlashda darsliklarni, o'quv qo'llanmalarni, uslubiy qo'llanmalarni, tarqatma va ko'rgazmali ashyolarni ahamiyati kattadir.

№	Mavzular	soat
1-amaliy mashg'ulot	Foydali qazilma zaxiralarini aniqlash.	2
2-amaliy mashg'ulot	Shaxtaning ishlab chiqarish quvvati va xizmat muddatini aniqlash.	2
3-amaliy mashg'ulot	Gorizontal kon lahmilarni o'tishda burg'ulash portlatish ishlari parametrlarini hisoblash va burg'ulash portlatish ishlari pasportini yaratish.	2
4-amaliy mashg'ulot	Tik stvollarni o'tishda burg'ulash portlatish ishlari parametrlarini hisoblash.	2
5-amaliy mashg'ulot	Shaxtada lava uzunligi va qavat balandligini aniqlash.	2
6-amaliy mashg'ulot	Foydali qazilmalarni ochish va tayyorlash sxemalarini tashlash.	2
7-amaliy mashg'ulot	Yetkazib berish qurilmalari ish unumdorligini aniqlash.	2
8-amaliy mashg'ulot	Rudani o'yib olish parametrlarini hisoblash.	2
9-amaliy mashg'ulot	Qazib olingan bo'shliqni to'ldiruvchi materiallar bilan to'ldirish.	2
10-amaliy mashg'ulot	Tik stvollarni o'tishda BPI parametrlarini hisoblash.	2
11-amaliy mashg'ulot	Gorizontal kon lahmilarni o'tishda BPI parametrlarini hisoblash va BPI pasportini ishlab chiqish.	2
12-amaliy mashg'ulot	Umumshaxta sharoitlash ko'rsatkichlarini hisoblash.	2
13-amaliy mashg'ulot	Rudani shupurli o'yib olish parametrlarini hisoblash.	2
14-amaliy mashg'ulot	Rudani skvajinali o'yib olish parametrlarini hisoblash.	2
15-amaliy mashg'ulot	Rudniklarda lokomotiv transporti ish unumdorligini hisoblash.	2
16-amaliy mashg'ulot	Ochiq kon ishlari elementlarining grafik tasvirlanishi.	2

17-amaliy mashg'ulot	Karyerning asosiy parametrlarini hisoblash.	2
18-amaliy mashg'ulot	Karyerning hajmi, o'lchami, mehnat unumdorligi va karyerning xizmat qilish muddati.	2
19-amaliy mashg'ulot	Foydali qazilma va qoplovchi tog' jinsi ko'effitsientini aniqlash.	2
20-amaliy mashg'ulot	Mexanik yumshatish parametrlarini hisoblash.	2
21-amaliy mashg'ulot	Burg'ulash stanogining modelini tanlash va asoslash.	2
22-amaliy mashg'ulot	Burg'ulash dastgohining ish unumdorligini hisoblash.	2
23-amaliy mashg'ulot	Skvajinaga joylashtirilgan portlovchi modda miqdorini hisoblash.	2
24-amaliy mashg'ulot	Karyer ekskavatorlarining ish unumdorligini hisoblash.	2
25-amaliy mashg'ulot	Karyer avtomosvallarning ish unumdorligini hisoblash.	2
26-amaliy mashg'ulot	Temir yo'l transportining ish unumdorligini hisoblash.	2
27-amaliy mashg'ulot	Tasmali konveyerlarning ish unumdorligini hisoblash.	2
28-amaliy mashg'ulot	Ish olib boriladigan va ish olib borilmaydigan yon bag'ir (bort)lar konstruksiyasi.	2
29-amaliy mashg'ulot	Avtomobil transportini qo'llaganda buldozer yordamida ag'darma hosil qilishni hisoblash.	2
30-amaliy mashg'ulot	Temir yo'l transportini qo'llaganda ekskavator yordamida ag'darma hosil qilishni hisoblash.	2
Jami:		60

2.3. Laboratoriya ishlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

O'quv rejalarida laboratoriya ishlari kiritilmagan.

2.4. Kurs ishi (loyihasi) bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Kurs ishi talabalarni mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantiradi. Kurs ishi talabaning tanlab olgan mavzusi uslubiy ko'rsatmada ko'rsatilgan vazifa asosida bajariladi.

- Kurs ishi asosiy masalalarni tahlil etgan holda bajariladi va xulosa bilan yakunadi.
- Konlarni yer bag'rida joylashishini kon-texnik va kon-geologik sharoitlari tahlili.
- Kavjoyda qazish jarayonlarini asosiy ko'rsatkichlarini hisoblash.
- Mehnatni tashkil etish modelini tuzish va tahlili.
- Qazish uchastkasini texnologik sxemalari jarayonlarini tanlash va ularni asosiy ko'rsatkichlarini hisoblash.
- Kurs ish ko'rib chiqilgan texnologik jarayonlar sxemalarini afzalligi va nuqsonlarini ko'rsatgan xulosa bilan yakunlanadi.

III. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Ishlab chiqarish va bakalavriyat amaliyoti jarayonida kon yoki konning texnologik jihozlari va texnologik sxemasini tanlash bo'yicha texnik loyihalarning asosiy mazmunini o'rganish. Ishlab chiqarish quvvatlarini tanlash, qazib olish yo'nalishi va usullari, ochish usullari va karer yoki konning asosiy parametrlarini ishlab chiqish tizimini tanlash va loyihalash bilan bog'liq boshqa qarorlarni o'rganish.

Amaliy mashg'ulotlarga o'z-o'zini tayyorlash va ma'ruza materialini o'rganish. Ish dasturida taklif etilgan adabiyotlar bilan tanishish. Seanslar va reytinglarni topshirishga tayyorgarlik.

Talaba mustaqil ishini tayyorlashda muayyan fanning hususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishga tavsiya etiladi.

- darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- kompyuter texnologiyalari tizimlari bilan ishlash;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha referat va konspektlar tayyorlash;
- talabaning o'quv va ilmiy-tadqiqot ishlari bajarish bilan bog'liq bo'lgan adabiyotlar, monografiya va ilmiy to'plamlarni chuqur o'rganish;
- interaktiv va muammoli o'qitish jarayonida faol qatnashish;
- masofaviy (distanson) ta'limni tashkil etishda qatnashish.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzulari:

1. O'zbekistonda konchilik sanoatining o'rni va ahamiyati;
2. O'zbekistondagi qazib olinadigan foydali qazilmalarning turlari va ahamiyati;
3. O'zbekistonda foydali qazilmalarni qazib oluvchi eng yirik konchilik korxonalari.
4. Foydali qazilma konlarini yer osti usulida qazib olish imkoniyatlari.
5. Foydali qazilma konlarini ochiq usulda qazib olish imkoniyatlari;
6. Foydali qazilma konlarini yer osti usulida qazib olishda shaxta maydonini ochish ishlari.
7. Foydali qazilma konlarini ochiq usulda qazib olishda karier maydonini ochish ishlari.
8. Foydali qazilma konlarini yer osti usulida qazib olishda tayyorlash ishlari.
9. Foydali qazilma konlarini ochiq usulda qazib olishda qazib yuklashga tayyorlash ishlari.
10. O'zbekistonda "Sanoat xavfsizligi" qo'mitasining o'rni va

ahamiyati.

11. O'zbekistondagi eng yirik oltin qazib oluvchi konchilik korxonasi.
12. O'zbekistonning jahon miqyosida konchilik sanoati bo'yicha o'rni.
13. O'zbekistonda Navoiy kon-metallurgiya kombinatining (NKMK) o'rni va ahamiyati.
14. O'zbekistonda Olmaliq kon-metallurgiya kombinatining (OKMK) o'rni va ahamiyati.
15. O'zbekistonda ko'mirning energetikada o'rni va ahamiyati.
16. kon jinslari va ularning asosiy fizik-mexanik xususiyatlari.
17. foydali qazilma konlari xarakterlarining kategoriyalari va ularning mohiyati.
18. foydali qazilma konlari samadorlik ko'rsatkichlari.
19. kon korxonalari ishlab chiqarish quvvatini va ishlash muddatini aniqlash tamoillari.
20. konlarni qazib olishda foydali qazilmalarni yo'qotilish va sifatsizlanish omillari.
21. foydali qazilma konlarini ochish usullari va ularni qo'llanish sharoitlari.
22. shaxta (karyer) maydoni va uni qazishga tayyorlash usullari.
23. kon bosimi, uni boshqarish usullari, kon lahimlarini mustahkamlash va mustahkamlagich materiallari.
24. konlarni qazib olishda burg'ilab-portlatish ishlari.
25. portlatish ishlari atrof muhitga ta'siri.
26. konlarni yer osti usulida qazish tizimlari va ularning tasnifi.
27. konlarni ochiq usulda qazish tizimlari va ularni qo'llanish sharoitlari.
28. konlarni shamollatish, suvsizlantirish ishlari va ularda qo'llanadigan texnik vositalar.
29. kon lahimlari, ularning ko'rinishlari, shakllari va o'tish usullari.
30. konchilik sanoatining tabiiy resurslari.
31. qazib olingan foydali qazilmadan kompleks foydalanishning hozirgi holati va istiqbollari.
32. foydali qazilmalardan kompleks foydalanishning iqtisodiy samadorligini aniqlash.
33. konlarni iqtisodiy baholashga ta'sir etadigan omillar va baholash bosqichlarini o'rganish.
34. mamlakat yer qaniridagi foydali qazilma konlarini o'rganilganlik darajasi tahlili.
35. konchilik korxonalarida energiya sarfini o'rganish va energiya

	sarfini aniqlash. 36. ishlab chiqarish resurslari to'g'risida umumiy ma'lumotlar. 37. material-texnik resurslarni mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rni. 38. konchilik sanoati samaradorligini oshirida material resurslardan tejamlorlik bilan foydalanishning ahamiyati. 39. ikkilamchi material resurslari to'g'risida tushunchalar. 40. O'zbekiston respublikasi konchilik sanoati tarmoqlarini tabiiy resurslar bilan ta'minlanganlik darajasi. 41. konchilik ishlarida resurslardan tejamlorlik bilan foydalanish ahamiyati va usullari. 42. karyer maydoni va uni ochish. Konlarni ochiq usulda qazib chiqarish tizimlari. 43. karyer maydonini rekvizitsiya qilish. 44. turli foydali qazilmalardan foydalanishda boyitishning tutgan o'rni; 45. boyitish jarayonlari va texnologik ko'rsatkichlari. 46. foydali qazilma massasini bo'lak o'lchamlari bo'yicha saralash va granulometrik tarkibi. 47. maydalash to'g'risida umumiy ma'lumotlar va maydalash vositalari. Foydali qazilmalarni boyitish usullari. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan mustaqil ish yoki referatlar tayyorlanadi va uni taqdimoti tashkil qilinadi. IV. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • "Konchilik ishi asoslari" fanini yuqori darajada rivojlantirish omillari haqida <i>tusavvur va bilimga ega bo'lishi</i>; • ta'lim yo'nalishlari bo'yicha qo'llaniladigan asosiy masalalarni yechish, har xil xususiyatlarini bilish va ulardan foydalanish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; • talaba olib boriladigan ishni mazmun-mohiyatini bilish, ulardan foydalanish, <i>ega bo'lishi kerak</i>.	
4,	Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • Ma'ruzalalar; • interfaol keys-stadilar; • semenarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.	

5,	Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha test topshirish.	ADABIYOTLAR. Asosiy adabiyotlar. 1. Sagatov N.X., Aripova L.T., Petrosov Yu.E., Djabbarov M.N. Ochiq kon ishlari texnologiyasi va kompleks mexanizatsiyalash. O'quv qo'llanma. – T.: Kamalak press, 2015. 296 b. 2. Sagatov N.X. Konchilik ishi asoslari. O'quv qo'llanma. – T.: TDTU, 2015. 3. Sagatov N.X., Meliqulov A.D., Shamirzaev X.X. Foydali qazilma konlarini yer osti usulida qazish. O'quv qo'llanma. – T.: TDTU, 2004. Qo'shimcha adabiyotlar. 1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi.-T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. -56 b. 2. Mirziyayev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7-dekabr – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. – 48 b. 3. Mirziyayev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b. 4. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida 2017 yil 7 fevral, PF-4947-son farmoni. Elektron resurslar 1. http://www.gov.uz/ – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. 2. http://www.lex.uz/ – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlar milliy bazasi. 3. http://www.rusmet.ru/minjournal/ 4. http://www.ziyounet.uz/ 5. http://www.catback.ru/ – Научные статьи и учебные материалы. 6. http://www.ngmk.uz/
6,		

	7. http://www.agmk.uz/ 8. http://www.elibrary.ru/ – ilmiy elektron kutubxona. 9. http://172.16.2.210 – Toshkent davlat texnika universiteti axborot resurslar markazi.
7,	Fanning o'quv dasturi Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
8,	Fan(modul) uchun mas'ullar: Karimov Y.L. – QarMII, "Konchilik ishi" kafedrasi dotsent v.b. Qayumov O.A. – QarMII, "Konchilik ishi" kafedrasi assistenti.
9,	Taqrizchilar: Umarov Q.J. – 2-MMKJ uchaska boshlig'i. Latipov Z.Y. – QarMII, "Konchilik ishi" kafedrasi dotsent v.b.